

SUMMARY

The aim of the article is to present the economic strong farm groups whose income is not the main source of the household maintenance. An economic active farm is assumed a farm which produces a standard direct surplus of minimum 8 ESU. There are about 240 thousand of such farms including 30 thousand of the operated by households with income prevalent from outside agriculture sources. This very farm group has been analysed in comparison to all individual farms and to economic active farmers' entities. More important farm and farmer characteristics were included in the analysis. The data sources come from CSO's structural survey conducted in 2007.

РЕЗЮМЕ

Целью статьи является характеристика группы экономически сильных сельскохозяйственных хозяйств, доходы которых не становятся одновременно главного источника содержания домашних хозяйств. Экономически жизнеспособным сельскохозяйственным хозяйством считается такое, которое создает стандартный прямой излишек не меньше 8 ESU (European Size Unit — Европейский размер единицы). В индивидуальном сельском хозяйстве их число составляет около 240 тыс., в том числе около 30 тыс. используются домашними хозяйствами, которых доходы в преобладающей части происходят из не сельскохозяйственных источников. Анализ этой группы хозяйств проводился на фоне общего числа индивидуальных хозяйств и экономически жизнеспособных хозяйств земледельцев. В анализе учитывались важнейшие черты сельскохозяйственных хозяйств и черты пользователей. Источником фактографического материала для анализа являются структурные обследования проводимые ЦСУ в 2007 г.

Janina JĘDRZEJCZAK-GAS

Samofinansowanie inwestycji i aktywów obrotowych w przedsiębiorstwach

Podjęcie przez przedsiębiorstwo decyzji o prowadzeniu działalności inwestycyjnej wiąże się z koniecznością zapewnienia dopływu kapitału, dzięki któremu będzie można inwestycję sfinansować. Do podstawowych metod finansowania procesów gospodarczych w przedsiębiorstwie należą: samofinansowanie, samospłata, kredytowanie bankowe, dotowanie, czerpanie środków z rynku finansowego (Szczepański, Szyszko, 2007).

Celem artykułu jest zbadanie możliwości samofinansowania działalności inwestycyjnej w przedsiębiorstwach o liczbie pracujących powyżej 9 osób według wybranych sekcji PKD. Na podstawie danych statystycznych GUS zbadano wielkość wypracowanej nadwyżki finansowej i jej rozdysponowanie oraz poziom samofinansowania przyrostu aktywów obrotowych i aktywów ogółem w badanych przedsiębiorstwach.

POJĘCIE SAMOFINANSOWANIA

W literaturze przedmiotu pojęcie samofinansowania interpretowane jest w sposób niejednoznaczny. Autorzy wyróżniają z reguły dwa pojęcia samofinansowania — szerokie i wąskie.

ZESTAWIENIE WYBRANYCH DEFINICJI SAMOFINANSOWANIA

Definicje	Źródło
Pojęcie samofinansowania w wąskim zakresie	
Przeznaczenie własnych nadwyżek finansowych (zysk netto, amortyzacja, rozwiązywane rezerwy celowe) na finansowanie procesów wzrostu	J. Szczepański, L. Szyszko (red.) (2007)
Proces finansowania z zatrzymanego zysku stanowiącego różnicę między zyskiem po opodatkowaniu i kwotą dywidend wypłaconych zgodnie z obowiązującym prawem	A. Bielawska (2000)
Proces finansowania z zatrzymanego zysku, który nie został wypłacony udziałowcom i nie zostanie już pomniejszony o zobowiązania podatkowe	J. Süchting (1995)
Pojęcie samofinansowania w szerokim zakresie	
Pokrywanie wydatków z wszelkiego rodzaju własnych przychodów	J. Szczepański, L. Szyszko (red.) (2007)
Finansowanie przedsiębiorstwa z zatrzymanego zysku oraz z części nieodprowadzonych do budżetu podatków, tzn. subwencji podatkowych	A. Bielawska (2000)
Finansowanie przedsiębiorstwa z zatrzymanego zysku oraz ze środków nieodprowadzonych do budżetu w formie podatków	G. Wöhe, J. Bilstein (1994)

Źródło: opracowanie własne.

Z przedstawionych definicji samofinansowania widać różne podejście autorów do definiowania tego terminu. Na przykład według A. Bielawskiej samofinansowaniem nie jest finansowanie z odpisów amortyzacyjnych czy rezerw. Z kolei według L. Szyszko i J. Szczepańskiego amortyzacja i rozwiązywane rezerwy celowe są elementem składowym nadwyżki finansowej, która jest przeznaczana na finansowanie procesów wzrostu. Stanowisko podobne do A. Bielawskiej reprezentuje również M. Bierich, który wyróżnia dwa wewnętrzne źródła kapitału własnego (Bierich, 1980):

- wewnętrzne tworzenie kapitału (finansowanie z zysku zatrzymywanego w przedsiębiorstwie — samofinansowanie);

- wtórny dopływ środków finansowych (finansowanie z innych funduszy własnych, np. fundusz amortyzacyjny, dochody uzyskane ze sprzedaży zbędnych składników majątku przedsiębiorstwa).

W artykule poziom samofinansowania przyrostu aktywów obliczono jako relację poziomu nadwyżki finansowej do przyrostu aktywów. Nadwyżkę finansową obliczono natomiast jako sumę wyniku finansowego netto i amortyzacji.

NADWYŻKA FINANSOWA ORAZ JEJ SKŁADNIKI W BADANYCH PRZEDSIĘBIORSTWACH

Zbiór przedsiębiorstw będący przedmiotem analizy to podmioty gospodarcze prowadzące księgi rachunkowe, o liczbie pracujących powyżej 9 osób, które sporządzają sprawozdania na formularzu F-01/I-01. Badaniami objęto lata 2002—2007. Dane statystyczne dotyczące badanych przedsiębiorstw przedstawiono według sekcji PKD.

W analizowanym okresie w badanych sekcjach (z wyjątkiem sekcji „Budownictwo”) odnotowano dodatnią wartość nadwyżki finansowej¹. W sekcji „Budownictwo” w 2002 r. odnotowano ujemną wartość nadwyżki finansowej. Ujemny wynik finansowy netto był na tyle niekorzystny, że przewyższył wartość odpisów amortyzacyjnych (tabl. 1).

W Polsce w latach 2001 i 2002 nastąpił gwałtowny spadek tempa wzrostu gospodarczego mierzonego produktem krajowym brutto do poziomu ok. 1% (w latach 1994—2000 średnie roczne tempo wzrostu gospodarczego wynosiło ok. 5%). W okresie tym miało również miejsce osłabienie aktywności gospodarczej przedsiębiorstw. Wyniki finansowe i wskaźniki ekonomiczno-finansowe znacznej części przedsiębiorstw uległy istotnemu pogorszeniu. W 2002 r. przedsiębiorstwa ogółem odnotowały ujemny wynik finansowy netto (–2207,5 mln zł), a wskaźnik rentowności obrotu netto ukształtował się na poziomie –0,2%.

W 2002 r. we wszystkich analizowanych sekcjach jedynym lub głównym źródłem nadwyżki finansowej była amortyzacja. Ze względu na ujemny wynik finansowy netto (strata netto), amortyzacja była jedynym źródłem nadwyżki finansowej w 2002 r. w sekcjach: „Górnictwo”, „Hotele i restauracje”, „Transport, gospodarka magazynowa i łączność”, „Obsługa nieruchomości i firm” oraz „Budownictwo”.

Po okresie stagnacji w latach 2001 i 2002, oznaki ożywienia gospodarczego zaobserwowano w 2003 r. (wzrost gospodarczy ukształtował się na poziomie 3,9%). W 2003 r. nastąpiła również poprawa sytuacji finansowej przedsiębiorstw, przychody wzrastały w tempie wyższym niż koszty, co doprowadziło do wzrostu wyniku finansowego netto. Poprawa ta nie następowała jednak w tym samym stopniu w badanych sekcjach. W sekcji „Budownictwo” w 2003 r.

¹ W artykule nadwyżka finansowa oznaczać będzie sumę wyniku finansowego netto i amortyzacji. Por. A. Skowronek-Mielczarek (2003).

odnotowano w dalszym ciągu ujemny wynik finansowy netto. Przedsiębiorstwa budowlane w największym stopniu odczuły dekoniunkturę gospodarczą.

W 2003 r. w sekcji „Górnictwo” nastąpił znaczny wzrost wyniku finansowego netto, który był już głównym źródłem nadwyżki finansowej zarówno w 2003 r. (wynik finansowy netto stanowił 68,7% nadwyżki finansowej, amortyzacja — 31,3%), jak i w kolejnych latach analizowanego okresu. W pozostałych sekcjach, mimo że nastąpił znaczny wzrost wyniku finansowego netto, to w 2003 r., podobnie jak w 2002 r., amortyzacja stanowiła nadal jedyne („Budownictwo”) lub główne źródło nadwyżki finansowej.

TABL. 1. NADWYŻKA FINANSOWA WEDŁUG SEKCJI PKD W MLN ZŁ (ceny bieżące)

Wyszczególnienie <i>a</i> — nadwyżka finansowa <i>b</i> — wynik finansowy netto <i>c</i> — amortyzacja	2002	2003	2004	2005	2006	2007
O g ó ł e m	<i>a</i> 45309,9	<i>a</i> 77212,5	<i>a</i> 122799,2	<i>a</i> 115810,4	<i>a</i> 139164,9	<i>a</i> 164050,0
	<i>b</i> -2207,5	<i>b</i> 27197,7	<i>b</i> 70037,7	<i>b</i> 60630,7	<i>b</i> 81287,1	<i>b</i> 102356,4
	<i>c</i> 47517,4	<i>c</i> 50014,8	<i>c</i> 52761,5	<i>c</i> 55179,7	<i>c</i> 57877,8	<i>c</i> 61693,6
Górnictwo.....	<i>a</i> 1622,7	<i>a</i> 8866,9	<i>a</i> 6400,1	<i>a</i> 6360,5	<i>a</i> 7084,5	<i>a</i> 7564,4
	<i>b</i> -390,2	<i>b</i> 6740,9	<i>b</i> 4394,4	<i>b</i> 4183,0	<i>b</i> 4745,3	<i>b</i> 5117,6
	<i>c</i> 2012,9	<i>c</i> 2126,0	<i>c</i> 2005,7	<i>c</i> 2177,5	<i>c</i> 2339,2	<i>c</i> 2446,8
Przetwórstwo przemysłowe	<i>a</i> 18778,8	<i>a</i> 29911,1	<i>a</i> 55795,2	<i>a</i> 49675,3	<i>a</i> 57478,8	<i>a</i> 69443,2
	<i>b</i> 1133,9	<i>b</i> 10982,1	<i>b</i> 35317,7	<i>b</i> 27924,7	<i>b</i> 34590,6	<i>b</i> 44917,8
	<i>c</i> 17644,9	<i>c</i> 18929,0	<i>c</i> 20477,5	<i>c</i> 21750,6	<i>c</i> 22888,2	<i>c</i> 24525,4
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	<i>a</i> 8603,1	<i>a</i> 10273,7	<i>a</i> 12699,7	<i>a</i> 13157,2	<i>a</i> 15761,5	<i>a</i> 16137,5
	<i>b</i> 277,0	<i>b</i> 1852,7	<i>b</i> 4002,9	<i>b</i> 4657,8	<i>b</i> 7601,5	<i>b</i> 7439,9
	<i>c</i> 8326,1	<i>c</i> 8421,0	<i>c</i> 8696,8	<i>c</i> 8499,4	<i>c</i> 8159,9	<i>c</i> 8697,6
Budownictwo	<i>a</i> -27,8	<i>a</i> 1019,5	<i>a</i> 2104,4	<i>a</i> 2880,2	<i>a</i> 4841,5	<i>a</i> 7643,0
	<i>b</i> -1273,4	<i>b</i> -89,9	<i>b</i> 1058,9	<i>b</i> 1759,2	<i>b</i> 3557,9	<i>b</i> 6060,6
	<i>c</i> 1245,6	<i>c</i> 1109,4	<i>c</i> 1045,5	<i>c</i> 1121,0	<i>c</i> 1283,6	<i>c</i> 1582,4
Handel i naprawy	<i>a</i> 5146,3	<i>a</i> 7858,4	<i>a</i> 16927,3	<i>a</i> 16135,6	<i>a</i> 21863,5	<i>a</i> 27066,3
	<i>b</i> 280,3	<i>b</i> 2522,3	<i>b</i> 11211,5	<i>b</i> 10168,1	<i>b</i> 15509,7	<i>b</i> 20267,3
	<i>c</i> 4866,0	<i>c</i> 5336,1	<i>c</i> 5715,8	<i>c</i> 5967,5	<i>c</i> 6353,8	<i>c</i> 6799,0
Hotele i restauracje	<i>a</i> 244,8	<i>a</i> 335,8	<i>a</i> 823,1	<i>a</i> 835,6	<i>a</i> 980,3	<i>a</i> 1330,8
	<i>b</i> -62,3	<i>b</i> 20,2	<i>b</i> 424,6	<i>b</i> 386,9	<i>b</i> 509,5	<i>b</i> 766,4
	<i>c</i> 307,1	<i>c</i> 315,6	<i>c</i> 398,5	<i>c</i> 448,7	<i>c</i> 470,8	<i>c</i> 564,4
Transport, gospodarka magazynowa i łączność	<i>a</i> 7516,6	<i>a</i> 11828,6	<i>a</i> 19274,4	<i>a</i> 17406,7	<i>a</i> 19933,6	<i>a</i> 20335,1
	<i>b</i> -2716,2	<i>b</i> 1007,4	<i>b</i> 8263,8	<i>b</i> 5916,6	<i>b</i> 7494,4	<i>b</i> 7664,5
	<i>c</i> 10232,8	<i>c</i> 10821,2	<i>c</i> 11010,6	<i>c</i> 11490,1	<i>c</i> 12439,2	<i>c</i> 12670,6
Obsługa nieruchomości i firm	<i>a</i> 1448,6	<i>a</i> 5432,1	<i>a</i> 6540,0	<i>a</i> 6646,2	<i>a</i> 8335,5	<i>a</i> 11175,4
	<i>b</i> -311,8	<i>b</i> 3608,0	<i>b</i> 4306,5	<i>b</i> 4340,4	<i>b</i> 5840,5	<i>b</i> 8274,9
	<i>c</i> 1760,4	<i>c</i> 1824,1	<i>c</i> 2233,5	<i>c</i> 2305,8	<i>c</i> 2495,0	<i>c</i> 2900,5
Pozostała działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna	<i>a</i> 1386,3	<i>a</i> 1552,7	<i>a</i> 1966,3	<i>a</i> 2358,9	<i>a</i> 2422,4	<i>a</i> 2763,9
	<i>b</i> 379,7	<i>b</i> 556,9	<i>b</i> 942,3	<i>b</i> 1121,9	<i>b</i> 1182,1	<i>b</i> 1511,1
	<i>c</i> 1006,6	<i>c</i> 995,8	<i>c</i> 1024,0	<i>c</i> 1237,0	<i>c</i> 1240,3	<i>c</i> 1252,8

Źródło: obliczenia własne na podstawie: *Wyniki...* (z lat 2003—2007).

W 2004 r. — po raz pierwszy od 1998 r. — odnotowano wyższy, bo 5,3% wzrost gospodarczy. W roku tym w przedsiębiorstwach o liczbie pracujących powyżej 9 osób wynik finansowy netto wzrósł w porównaniu do roku poprzedniego o 157,5%, a rentowność obrotu netto ukształtowała się na poziomie 4,6% (w 2003 r. — 2,1%).

W 2004 r. w badanych przedsiębiorstwach wzrosła znacznie rola wyniku finansowego netto w tworzeniu nadwyżki finansowej. W 2004 r. wynik finansowy netto był już głównym źródłem nadwyżki finansowej nie tylko w sekcji „Górnictwo”, ale również w sekcjach „Przetwórstwo przemysłowe” (wynik finansowy netto — 63%, amortyzacja — 36%), „Handel i naprawy” oraz „Obsługa nieruchomości i firm” (wynik finansowy netto — 66%, amortyzacja — 34%).

W 2005 r. tempo wzrostu PKB obniżyło się do 3,6%. W 2005 r., w porównaniu do 2004 r., nastąpiło również pewne pogorszenie sytuacji ekonomiczno-finansowej podmiotów gospodarczych. Przychody z całokształtu działalności rosły znacznie wolniej niż w 2004 r. Jednocześnie koszty uzyskania tych przychodów rosły w tempie szybszym niż przychody. W rezultacie nastąpiło pogorszenie wyników finansowych oraz wskaźników rentowności przedsiębiorstw.

W 2005 r., w porównaniu do 2004 r., w badanych sekcjach (z wyjątkiem sekcji „Budownictwo” oraz „Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę”) zmniejszyła się rola wyniku finansowego netto w tworzeniu nadwyżki finansowej. Największy spadek miał miejsce w sekcji „Transport, gospodarka magazynowa i łączność” (udział wyniku finansowego netto w tworzeniu nadwyżki finansowej obniżył się z ok. 43% w 2004 r. do ok. 34% w 2005 r.). W pozostałych sekcjach zmiany były mniejsze i wynik finansowy netto był nadal głównym źródłem nadwyżki finansowej. Pozytywne zmiany nastąpiły natomiast w sekcji „Budownictwo”, w której udział wyniku finansowego netto w tworzeniu nadwyżki finansowej wzrósł z 50% do ok. 61%.

W kolejnych latach wzrost gospodarczy ukształtował się na poziomie 6,2% w 2006 r. oraz 6,6% w 2007 r. W latach 2006 i 2007 wzrosła rola wyniku finansowego netto w tworzeniu nadwyżki finansowej we wszystkich analizowanych sekcjach. W 2007 r. wynik finansowy netto był głównym źródłem nadwyżki finansowej przede wszystkim w sekcjach „Budownictwo” (79%), „Handel i naprawy” (75%), „Obsługa nieruchomości i firm” (74%) oraz „Górnictwo” (udział wyniku finansowego netto — 68%). W sekcjach „Transport, gospodarka magazynowa i łączność” oraz „Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę” w 2007 r. — podobnie jak w całym analizowanym okresie — głównym źródłem nadwyżki finansowej była amortyzacja.

KIERUNKI ROZDYSPONOWANIA NADWYŻKI FINANSOWEJ

Nadwyżka finansowa może być przeznaczona głównie na powiększenie aktywów trwałych lub na powiększenie aktywów obrotowych. W tabl. 2 przedstawiono dane dotyczące wartości nakładów na środki trwałe oraz dane dotyczące przyrostu aktywów obrotowych w analizowanych przedsiębiorstwach.

**TABL. 2. NAKŁADY NA ŚRODKI TRWAŁE ORAZ PRZYROST AKTYWÓW OBROTOWYCH
WEDŁUG SEKCJI PKD W MLN ZŁ (ceny bieżące)**

Wyszczególnienie <i>a</i> — nakłady na środki trwałe <i>b</i> — roczne przyrosty aktywów obrotowych	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Ogółem	58679,8	59045,4	66274,0	70243,9	82500,1	106080,5
<i>a</i>						
<i>b</i>	13307,8	32125,9	50157,0	44658,8	73763,0	85655,8
Górnictwo.....	2214,3	2022,8	2445,1	3285,6	3479,9	4017,2
<i>a</i>						
<i>b</i>	2285,3	-975,1	227,7	11259,7	1474,03	12216,9
Przetwórstwo przemysłowe	20690,1	23689,7	28172,8	29138,9	33416,7	41965,1
<i>a</i>						
<i>b</i>	8070,7	19428,0	24825,7	17601,2	29116,0	34914,3
Wytwarzanie i zaopatrywa- nie w energię elektrycz- ną, gaz i wodę	8233,6	8519,9	8409,9	8530,3	9498,8	12636,3
<i>a</i>						
<i>b</i>	903,9	2315,0	1588,2	31663,4	4270,9	38210,7
Budownictwo	2216,5	1009,6	1169,0	1509,6	2264,7	3174,5
<i>a</i>						
<i>b</i>	-1779,5	-2296,1	2565,6	2358,1	8140,7	9698,6
Handel i naprawy	8077,5	7823,4	8138,2	8791,3	10613,7	12409,0
<i>a</i>						
<i>b</i>	366,7	7122,4	15793,9	10877,0	23603,0	20425,1
Hotele i restauracje	393,1	455,3	320,2	386,0	588,3	1032,0
<i>a</i>						
<i>b</i>	184,4	-50,5	421,7	203,1	403,5	444,8
Transport, gospodarka ma- gazynowa i łączność	10010,2	8757,9	9765,3	10126,2	12252,6	14878,3
<i>a</i>						
<i>b</i>	3396,2	2928,0	782,2	1118,6	2685,1	6154,9
Obsługa nieruchomości i firm	5976,2	5870,6	6840,2	7029,0	9051,0	13700,6
<i>a</i>						
<i>b</i>	-714,4	3080,4	3327,6	6717,8	2621,2	12058,3
Pozostała działalność usłu- gowa komunalna, spo- łeczna i indywidualna	703,6	659,9	753,7	1197,8	1041,5	1836,0
<i>a</i>						
<i>b</i>	557,0	470,7	514,4	725,9	1134,3	-21,9

Źródło: jak przy tabl. 1.

W latach 2001 i 2002 nastąpił wyraźny spadek aktywności inwestycyjnej podmiotów gospodarczych. W okresie tym w badanych przedsiębiorstwach miało miejsce realne obniżenie poziomu nakładów inwestycyjnych na środki trwałe. W 2003 r. doszło do umiarkowanej poprawy w działalności inwestycyjnej przedsiębiorstw — nakłady na środki trwałe wzrosły o 0,6% (w porównaniu do roku poprzedniego).

W 2004 r. nastąpiło przełamanie negatywnych tendencji w aktywności inwestycyjnej przedsiębiorstw. W badanych przedsiębiorstwach, tempo wzrostu nakładów na środki trwałe wyniosło ok. 12% i przewyższało tempo wzrostu PKB. Było to zjawisko pozytywne i stworzyło jedną z przesłanek wzrostu gospodarczego w latach kolejnych. W latach 2005—2007 miała miejsce dalsza odbudowa aktywności inwestycyjnej badanych przedsiębiorstw. W całym okresie w tych przedsiębiorstwach najwyższy wzrost nakładów inwestycyjnych na środki trwałe odnotowano w 2007 r.

W latach 2002 i 2003 w badanych przedsiębiorstwach odnotowano również znacznie niższy niż w latach poprzednich przyrost aktywów obrotowych. Z kolei w sekcjach: „Budownictwo” (2002 i 2003), „Obsługa nieruchomości i firm” (2002), „Górnictwo” (2003), „Hotele i restauracje” (2003) miało miejsce zmniejszenie przyrostu aktywów obrotowych. Znaczna poprawa nastąpiła w 2004 r. — aktywa obrotowe przedsiębiorstw ogółem zwiększyły się o 50157,0 mln zł (w porównaniu do roku poprzedniego). W analizowanym okresie w przedsiębiorstwach ogółem najwyższy przyrost aktywów obrotowych odnotowano w 2007 r.

Można wyróżnić sekcje, w których dominująca jest rola aktywów obrotowych oraz sekcje, w których relatywnie dużą rolę odgrywają aktywa trwałe. Według danych z 2007 r., do pierwszej grupy należy zaliczyć sekcje „Budownictwo” oraz „Handel i naprawy”. Natomiast sekcjami o relatywnie dużym udziale aktywów trwałych w aktywach ogółem są przede wszystkim: „Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę”, „Hotele i restauracje”, „Obsługa nieruchomości i firm”, „Transport, gospodarka magazynowa i łączność” oraz „Górnictwo”.

POZIOM SAMOFINANSOWANIA AKTYWÓW PRZEDSIĘBIORSTW

Poziom samofinansowania przyrostu aktywów przedsiębiorstw jest znacznie zróżnicowany w zależności od sekcji gospodarki. Poziom nadwyżki finansowej w relacji do przyrostu aktywów obrotowych i aktywów ogółem² według sekcji PKD przedstawia tabl. 3.

W 2002 r. we wszystkich sekcjach (z wyjątkiem sekcji „Pozostała działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna”) obserwuje się relatywnie niski wskaźnik sfinansowania przyrostu aktywów ogółem nadwyżką finansową. Na przykład w sekcji „Przetwórstwo przemysłowe” nadwyżka finansowa pokrywała 65% przyrostu aktywów ogółem, w sekcji „Hotele i restauracje” — 42%, w sekcji „Górnictwo” — 36%, a w sekcji „Obsługa nieruchomości i firm” — tylko 27%, natomiast w sekcji „Budownictwo” nie było możliwości sfinansowania przyrostu aktywów, ponieważ wystąpił ujemny poziom nadwyżki finansowej. Jeżeli chodzi o wskaźnik sfinansowania aktywów obrotowych, to w 2002 r. w badanych sekcjach kształtował się on na wysokim poziomie, ale wynikało to głównie z niskiego przyrostu aktywów obrotowych.

W latach 2003—2007 najwyższy wskaźnik sfinansowania przyrostu aktywów przedsiębiorstw nadwyżką finansową obserwowano w sekcji „Transport, gospodarka magazynowa i łączność” oraz w sekcji „Pozostała działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna”. W sekcjach tych środki własne były wystarczające dla pokrycia zarówno przyrostu aktywów obrotowych, jak i przyrostu aktywów ogółem.

² Dane dotyczące przyrostu aktywów ogółem obejmują przyrost aktywów obrotowych i nakłady na środki trwałe.

W latach 2003—2007 najniższy wskaźnik sfinansowania przyrostu aktywów przedsiębiorstw nadwyżką finansową obserwowano w sekcjach „Budownictwo”, „Handel i naprawy” oraz „Obsługa nieruchomości i firm”. W okresie tym w analizowanych sekcjach poziom nadwyżki finansowej był niższy od przyrostu aktywów ogółem. W sekcjach „Górnictwo” oraz „Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę” można zauważyć znaczną amplitudę wahań wskaźnika sfinansowania przyrostu aktywów obrotowych i aktywów ogółem nadwyżką finansową. Przykładowo, w sekcji „Górnictwo” w 2002 r. wskaźnik sfinansowania przyrostu aktywów ogółem wynosił 36,1%, w 2003 r. wzrósł do poziomu 846,3%, w 2005 r. obniżył się do 43,7%, w 2006 r. wzrósł do 143,0%, a w 2007 r. ponownie obniżył się do 46,6%. Podobne wahania można zaobserwować w przypadku sekcji „Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę”.

**TABL. 3. POZIOM SAMOFINANSOWANIA PRZYROSTU AKTYWÓW
WEDŁUG SEKCJI PKD W %**

Wyszczególnienie		2002	2003	2004	2005	2006	2007
<i>a</i> — poziom samofinansowania przyrostu aktywów obrotowych							
<i>b</i> — poziom samofinansowania przyrostu aktywów ogółem ¹							
O g ó ł e m	<i>a</i>	340,5	240,3	244,8	259,3	188,7	191,5
	<i>b</i>	62,9	84,7	105,5	100,7	89,0	85,6
Górnictwo	<i>a</i>	71,0	**	2810,7	56,5	480,6	61,9
	<i>b</i>	36,1	846,3	239,4	43,7	143,0	46,6
Przetwórstwo przemysłowe	<i>a</i>	232,7	153,9	224,7	282,2	197,4	198,9
	<i>b</i>	65,3	69,4	105,3	106,3	91,9	90,3
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	<i>a</i>	951,8	443,8	799,6	41,5	369,0	42,2
	<i>b</i>	94,1	94,8	127,0	32,7	114,5	31,7
Budownictwo	<i>a</i>	*	**	82,0	122,1	59,5	78,8
	<i>b</i>	*	***	56,3	74,5	46,5	59,4
Handel i naprawy	<i>a</i>	1403,4	110,3	107,2	148,3	92,6	132,5
	<i>b</i>	60,9	52,6	70,7	82,0	63,9	82,4
Hotele i restauracje	<i>a</i>	132,7	**	195,2	411,4	242,9	299,2
	<i>b</i>	42,4	82,9	110,9	141,8	98,8	90,1
Transport, gospodarka magazynowa i łączność	<i>a</i>	221,3	404,0	2464,1	1556,1	742,4	330,4
	<i>b</i>	56,1	101,2	182,7	154,8	133,4	96,7
Obsługa nieruchomości i firm	<i>a</i>	**	176,3	196,5	98,9	318,0	92,7
	<i>b</i>	27,5	60,7	64,3	48,3	71,4	43,4
Pozostała działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna	<i>a</i>	248,9	329,9	382,2	324,9	213,5	**
	<i>b</i>	110,0	137,3	155,0	122,6	111,3	152,3

¹ Dane dotyczące przyrostu aktywów ogółem obejmują przyrost aktywów obrotowych i nakłady na środki trwałe. W tabl. zaznaczono: * — ujemna nadwyżka finansowa, ** — zmniejszenie przyrostu aktywów obrotowych, *** — zmniejszenie przyrostu aktywów ogółem.

Źródło: jak przy tabl. 1.

Podsumowując można stwierdzić, że w badanym okresie nastąpiła poprawa sytuacji finansowej przedsiębiorstw pod względem możliwości sfinansowania aktywów ze źródeł własnych.

W latach 2002—2004 we wszystkich badanych sekcjach wzrósł wskaźnik sfinansowania przyrostu aktywów ogółem nadwyżką finansową, co wynikało głównie ze znacznego wzrostu wskaźnika rentowności obrotu netto.

TABL. 4. RENTOWNOŚĆ OBROTU NETTO W %

Wyszczególnienie	2002	2003	2004	2005	2006	2007
O g ó ł e m	-0,2	2,1	4,6	3,9	4,6	5,0
Górnictwo	-1,2	18,1	12,2	11,4	11,9	12,5
Przetwórstwo przemysłowe	0,4	2,3	5,9	4,5	4,9	5,6
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę ...	0,3	1,7	3,6	3,9	5,8	5,5
Budownictwo	-2,2	-0,2	1,8	2,7	4,5	6,0
Handel i naprawy	0,1	0,6	2,2	1,9	2,6	3,0
Hotele i restauracje	-1,3	0,4	7,2	2,4	6,7	8,6
Transport, gospodarka magazynowa i łączność	-3,0	1,0	7,5	5,5	6,2	5,8
Obsługa nieruchomości i firm	-0,5	5,7	6,3	6,0	7,4	8,7
Pozostała działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna	3,0	4,0	6,1	6,4	6,3	6,7

Ź r ó d ł o: jak przy tabl. 1.

W 2005 r. w sekcjach: „Przetwórstwo przemysłowe”, „Budownictwo”, „Handel i naprawy” oraz „Hotele i restauracje” nastąpiła poprawa wskaźnika sfinansowania przyrostu aktywów ogółem nadwyżką finansową. Należy jednak zauważyć, że w sekcji „Budownictwo” wzrost wskaźnika sfinansowania wynikał głównie ze wzrostu rentowności obrotu netto. Z kolei w sekcjach „Przetwórstwo przemysłowe”, „Handel i naprawy” oraz „Hotele i restauracje” przyczyną wzrostu wskaźnika sfinansowania był spadek przyrostu aktywów ogółem (w sekcjach tych obniżył się wskaźnik rentowności obrotu netto).

W 2005 r. bardzo duży spadek wskaźnika sfinansowania miał miejsce w sekcjach „Górnictwo” oraz „Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę”. Przyczyną spadku wskaźnika sfinansowania w tych sekcjach był przede wszystkim bardzo duży przyrost aktywów obrotowych. Mniejszy spadek wskaźnika sfinansowania odnotowano natomiast w sekcjach „Transport, gospodarka magazynowa i łączność”, „Obsługa nieruchomości i firm” oraz „Pozostała działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna”. Przyczyną takiego stanu rzeczy był z jednej strony spadek wskaźnika rentowności, z drugiej przyrost aktywów ogółem.

W 2006 r. w sekcjach „Górnictwo”, „Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę” oraz „Obsługa nieruchomości i firm” nastąpił wzrost wskaźnika sfinansowania przyrostu aktywów nadwyżką finansową, który wynikał ze wzrostu rentowności obrotu netto oraz spadku przyrostu aktywów obrotowych. W 2007 r. w sekcjach tych miała miejsce odwrotna sytuacja — nastąpił spadek wskaźnika sfinansowania przyrostu aktywów nadwyżką finansową. Z kolei w sekcjach takich jak: „Przetwórstwo przemysłowe”, „Hotele i restauracje”, „Transport, gospodarka magazynowa i łączność” oraz „Obsługa nieruchomości i firm” w latach 2006 i 2007 odnotowano spadek wskaźnika sfinansowania przyrostu aktywów nadwyżką finansową. Przyczyną takiego stanu rzeczy był — mimo wzrostu wskaźnika rentowności — bardzo duży przyrost aktywów ogółem. Sekcje te charakteryzowały się dużą ekspansją gospodarczą. Przedsiębiorstwa nadmiernie powiększały aktywa w stosunku do posiadanych środków, musiały więc w większym stopniu korzystać z zasilania finansowego z zewnątrz.

Podsumowanie

W latach 2002—2007 we wszystkich badanych sekcjach wzrosła rola wyniku finansowego netto w tworzeniu nadwyżki finansowej, przy równoczesnym wzroście aktywności inwestycyjnej podmiotów gospodarczych.

W analizowanych sekcjach (z wyjątkiem sekcji „Górnictwo” oraz „Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę”) w latach 2002—2007 wzrósł wskaźnik sfinansowania przyrostu aktywów ogółem nadwyżką finansową. Najwyższy wskaźnik sfinansowania przyrostu aktywów nadwyżką finansową wystąpił w sekcjach „Pozostała działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna” oraz „Transport, gospodarka magazynowa i łączność” (z wyjątkiem 2002 r.), najniższy natomiast — w sekcjach „Budownictwo”, „Obsługa nieruchomości i firm” oraz „Handel i naprawy” (z wyjątkiem 2002 r.).

W latach 2002—2007 sekcje „Górnictwo” oraz „Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę” charakteryzowały się znaczną amplitudą wahań wskaźnika sfinansowania przyrostu aktywów obrotowych i aktywów ogółem nadwyżką finansową.

dr Janina Jędrzejczak-Gas — Uniwersytet Zielonogórski

LITERATURA

- Bielawska A. (2000), *Samofinansowanie jako instrument finansowania przedsiębiorstw*, „Ekonomika i Organizacja Przedsiębiorstwa”, nr 7
- Bierich M. (1980), *Die Innenfinanzierung der Unternehmen*, w: *Finanzierungshandbuch*, Wiesbaden
- Skowronek-Mielczarek A. (2003), *Małe i średnie przedsiębiorstwa. Źródła finansowania*, Wydawnictwo C. H. Beck, Warszawa

- Süchting J. (1995), *Finanzmanagement. Theori und Politik der Unternehmensfinanzierung*, Wiesbaden
- Szczepański J., Szyszko L. (red.) (2007), *Finanse przedsiębiorstwa*, PWE, Warszawa
- Wöhe G., Bilstein J. (1994), *Grundzüge der Unternehmensfinanzierung*, 7 Aufl., Verlag Vahlen, München
- Wyniki finansowe podmiotów gospodarczych I—XII 2002* (2003), GUS
- Wyniki finansowe podmiotów gospodarczych I—XII 2003* (2004), GUS
- Wyniki finansowe podmiotów gospodarczych I—XII 2004* (2005), GUS
- Wyniki finansowe podmiotów gospodarczych I—XII 2005* (2006), GUS
- Wyniki finansowe podmiotów gospodarczych I—XII 2006* (2007), GUS
- Wyniki finansowe podmiotów gospodarczych I—XII 2007* (2008), GUS

SUMMARY

The article presents assets the self-financing possibilities survey of companies where work more than 9 people. An amount of the generated finance surplus and an increase level in the current assets self-financing as well as assets in total in examined companies were surveyed on the basis of statistical data. The author made an attempt to answer a question what is the ability of self-financing assets increase in analysed companies. The surveys cover the years 2002—2007. Statistical data concerned the examined companies have been presented by selected sections of the Polish Classification of Activities.

РЕЗЮМЕ

В статье представляются результаты анализа возможностей самофинансирования активов предприятий с числом занятых выше 9 человек. На основе статистических данных, обследовалась величина выработанного финансового излишка и уровень самофинансирования прироста оборотных средств и общих активов в обследуемых предприятиях. Была предпринята попытка ответа на вопрос — какая способность обследуемых предприятий в самофинансировании прироста активов? Обследование касалось 2002—2007 гг. Статистические данные касающиеся обследуемых предприятий представлены в группировке по выбранным секциям классификации видов деятельности.